

"אגורה באהלך עולמים"

(תהילים ס"א)

זמני השבת

ירושלים

כניסה יציאה ר"ת

19:34 18:52 18:02

גיליון 230

חג הסוכות - תשפ"ד

כיצד ניתן להגיע לשמחה אמיתית

אנו עומדים בסיומו של חג הסוכות ובחג זה יש לנו מצווה של "ושמחת בחגך" ובוודאי שעלינו לשמוח גם עם התורה ביום שמחת תורה.

אומר המדרש: אברהם הכניס את המלאכים אליו ואמר "קח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו פתח העץ, וקחה פת לחם וסעדו לבקם אחר תעברו". אומרים רבותינו, אמר לו הקב"ה לאברהם, חייך שאני פורע לבנדך. על השענו תחת העץ - פרס ענן למסך לבניי במדבר. בארץ מניין? שנאמר בסוכות תשבו. לעתיד מניין? שנאמר, סוכה תהיה לצל יומם.

אומר ר' נפתלי מרופשיץ: יסוד מצוות סוכה הוא יחוד קבלת התורה. מניין? שבשעה שעלה משה למרום לקבל התורה, רצו מלאכי השרת לפגוע בו ואמרו מה לילוד אישה ביננו. מה עשה הקב"ה? צר קלסתר פניו של אברהם במשה ואמר להם אצלו אכלתם, איך תעזו לפגוע בו? וסתם טענת המלאכים.

כאשר באו המלאכים אל אברהם, עזב אברהם את השכינה שהיתה עימו בעבורם. המלאכים באו לרפא את אברהם, לבשר לשרה על הבן שיוולד לה ולהפוך את סדום. ונשאל השאלה, אם הקב"ה נגלה לאברהם ובא לבקרו, מדוע לא יכול היה הוא לרפא אותו בעצמו ולבשר על הולדת יצחק? מדוע יש צורך לשלוח מלאכים? אלא, היה צריך שאברהם יעשה הכנסת אורחים למלאכים בכדי שכאשר יבוא משה לקבל את התורה, לא תהיה למלאכים טענה כנגדו. אומר הקב"ה למשה, לא נתנה לך התורה אלא בעבור אברהם. שנאמר, "לקחת מתנות באדם" - אדם הוא אברהם, שבזכותו ניתנה תורה למשה.

נמצא שבדבר זה, הקב"ה מכין שורש למתן תורה ובמעשה זה זכו ישראל לסוכות, למן מהשמיים (אקחה פת לחם) ולבאר המים (יוקח נא מעט מים). אם כן, חג הסוכות הוא שורש קבלת התורה ומכאן נבין מדוע יש מצוות "ושמחת בחגך" דווקא בחג זה יותר מכל החגים, כיוון שהוא שורש קבלת התורה.

מכאן נבין כיצד עלינו להתייחס לתורה, אומר הפסיקתא: חג הסוכות תעשה לך שבועת זמים באספף מן רבך ומיקבדך - מדוע עושים סוכה אחר יום הכיפורים? לומר, שבראש השנה יושב הקב"ה על כל באי עולם ובכיפור חותם את הדין. שמא יצא דינם של ישראל לגלות ועושים סוכה וגולים לסוכה ומעלה עליהם הקב"ה כאילו גלו לבבל.

עלינו להבין מה זה גלות. ידוע שגדולי הצדיקים כדוגמת אור החיים הקדוש, החיד"א וכו' היו מקבלים על עצמם גלות מפעם לפעם. כך היה נוהג גם ר' חיים מוולוז'ין ופעם אחת שקיבל על עצמו גלות, ביקשה אשתו להצטרף אליו. ניסה הרב לשכנע אותה ולהסביר לה שאין הדבר מתאים עבודה ויש עניין להישאר אלמוני ושלא ידעו מי אתה והיא לא תעמוד הזה. האישה התעקשה והרב עשה תנאי: אם את מגלה את זהותנו, את חוזרת מייד לבית.

הלכו שניהם והגיעו לעיירה אחת ובה נערכה מסיבת חתונה גדולה. השתתפו השניים בסעודה ותוך כדי הסעודה נעלם כלי כסף יקר. מאחר ולא הכירו את ר' חיים, מייד האשימו אותו שהוא גנב את הכלי. משכו אותו למרכז האירוע, החלו מכים אותו ונהיתה המולה גדולה. אשתו של רב חיים גם שמעה את ההמולה והגיע לראות על מה המהומה. רב חיים זיהה אותה מבין ההמון וצעק לה: "שלא תעזי לגלות". כל השומעים הבינו שהוא מבקש שלא לגלות היכן הכלי והחלו להכות אותו יותר חזק. אשתו של הרב לא יכלה לשאת את הכאב וצעקה: "אתם מכים את ר' חיים מוולוז'ין". ההמון שמע זאת, עצר את ההכאה והחל בוכה לרב ומבקש סליחתו. אמר הרב לאשתו, אין זו גלות אם מזהים אותך, תחזרי לבית.

נמצא שבגלות יש צער וקושי רב, הרי אין מי שמכיר אותך ואתה הופך להיות "עוד אחד" מני רבים ללא כל מעלה מיוחדת וללא יחס מיוחד. אם כן, כיצד אומר המדרש, שהישיבה בסוכה באה לכפר על גלות אם התחייבנו בה? הרי יש לנו מצוות "ושמחת בחגך" וצער הגלות מעיב על השמחה ולכאורה נראים הדברים מנוגדים.

בכדי ליישב את הדבר, נקדים תחילה מעשה בסטייפלר, שכל שנה היה מהדר מאוד במציאת האתרוג. לרב היה סוחר קבוע שמגיע אליו ומביא לו מבחר אתרוגים מובחרים. כאשר היה הרב מוצא את האתרוג המושלם עבורו, היה הסוחר נוקב מחיר והרב היה משלם הרבה יותר ממה שהיה מבקש הסוחר. שנה אחת הגיע הסוחר עם אתרוג מיוחד ודרש עליו חמש מאות שקלים, הרב התפעל מהאתרוג ונתן לסוחר אלף שקלים (בזמנו זה היה סכום משמעותי מאוד). הסוחר הרגיש לא נעים וסירב לקבל את הכסף. אמר לו הרב, מה נתתי לך? כסף! זה שטויות של העולם הזה, אתה נתת לי אתרוג למצווה, איך אני יכול להחזיר לך על החסד שעשית איתי? זה ערך של מצווה! ערך רוחני שהולך איתך לעולמים ומנגד דבר האבד של העולם הזה.

מספרת הגמרא, שבכל יום מימי החג היו מקיימים את המצוות ניסוך המים על המזבח. את המים היו שואבים ממעין השילוח והיו יורדים לשם כולם בתופים, במחולות ושיר. זו שמחת בית השואבה - ששאבו מים מהשילוח. אומר המדרש, כי שורש מצווה זו בבריאת העולם. "ויבדל ה' בין מים למים" - בין מים עליונים למים תחתונים. והיו המים התחתונים צועקים להשם: לפני שהבדלת בין מים למים, היינו קרובים אליך, במקום טהור ועכשיו רחוקים אנו ממך. יורוח אלוקים מרחפת על פני המים - המים היו מרגישים את הקב"ה ועכשיו הם רחוקים כי הבדיל אותם. הקב"ה מקבל את טענתם ומפייס אותם ע"י מצוות ניסוך המים.

מצווה זו מתקיימת שבעה ימים בשנה ורק בזמן בית המקדש ואנחנו כבר שנים ללא בית מקדש, אם כן איך דבר זה פייס אותם? אלא, נתן להם השם מצווה יחידה שאין לאף אחד ובה מילא חסרונם. ואיך הדבר עובד?

כאשר נתבונן על ישראל במדבר, זו היתה גלות עבורם. הם היו עוברים ממקום למקום, פעם חונים שעות או ימים ופעמים חודשים. אלא, שלא חסר להם דבר בגלות זו, היו להם ענני כבוד (לזכר זה עושים אנו את הסוכה היום), זכו למן מהשמים ולבאר המים. כך צריך אדם להסתכל על העולם וכאשר יבין האדם מה חשוב בעולם, ממילא הוא יבין כיצד לשמוח ואפילו אם הוא בגלות.

אומרים רבותינו, מרבה נכסים מרבה דאגה. יש לו מנה, רוצה מאתיים. אדם שיחפש כל הזמן את הנוחות האישית שלו ואת פיתויי העולם, לא יזכה לשמחה אמיתית וחלילה יגיע לדכדוך. פעמים יראה לו מהצד שהוא מתקדם, הוא שידרג את המכונית ואת הבית, אך אין לדבר סוף. דווקא הגלות היא זו שאמורה לגרום לנו לשמחה אמיתית. האוכל והשתיה לא יביאו לאדם שמחה אמיתית, אלא רק הכנעת הלב! ככל שאדם ינתק עצמו מענייני העולם הזה, כך יזכה לשמחה אמיתית יותר.

אמר שלמה המלך: 'הַבֵּל הַבְּלִים אֲמַר קִהְלֵת הַבֵּל הַבְּלִים הַכֵּל הַבְּלִי'. אומר רש"י: "קהלת קורא תגר ואומר על כל יצירת שבעת ימי בראשית, שהכל הבל של הבלים הוא "הבל". שבעת הבלים כנגד מעשה שבעת ימי בראשית". שלמה שזכה לעושר וחכמה, הוא זה שאומר שהכל הבלים.

אומר **הזהר הקדוש**: בא וראה, אדם אחד שהיה הולך עם קביים בערב שבת ובדרך פגש שני חכמים. אמר להם שלום עליכם חכמי הדור, לאן פניכם מועדות? אמרו לו, לעיר מסוימת. אמר להם, אני אתקדם ואתקן לכם הדרך. אמרו לו, אנחנו בסוסים ואתה ברגל. אמר, אף על פי כן אני משיג אתכם. הסתכלו וראו כוכב בשמיים מאיר ולפתע מצאו עצמם בפתח מערה. לפתע פשט אותו אחד לבושו והתלבש בגוף אחר וראו שלוש מאות תלמידים יושבים לפניו והיו קוראים את הפסוק 'הבל הבלים הכל הבל' והיו חוזרים עליו בלי חשבון. שאלו חכמי הדור, מה העניין? למה לא ממשיכים לפסוקים אחרים? קם אותו יהודי, תפס אותם והכניסם מהיכל להיכל ובכל היכל כתוב הבל הבלים ובהיכל השביעי כתוב, כל מי שלא מכיר סודות הבלים אלו, עליו כתוב: "וזהר הקרב יומת". מייד חזרו החכמים לאחוריהם.

אם כן, וודאי שמשמעות פסוק זה היא עמוקה מאוד, אבל בפשט מלמד אותנו רש"י, שהעולם הזה הוא הבל, לא חשוב הכסף ולא הכבוד, הכל חולף.

אומר **התרגום יונתן בן עוזיאל**: כאשר ראה שלמה בנבואה את מלכות רחבעם שעתידה להתפלג ובית המקדש וירושלים עתידים להיחרב ועתידיים ישראל לצאת לגלות אמר, הבל הבלים הכל הבל. בכוננתו גם על הממון שצבר דוד אביו לבניין בית המקדש וגם על הבניין עצמו שבנה שלמה. וכיצד יכול שלמה לומר כך על בית המקדש?

הגמרא בסנהדרין אומרת: "שקר החן והבל היופי, אישה יראת השם היא תתהלל". שקר החן- זה דורו של משה ויהושע. הבל היופי- זה דורו של חזקיה המלך. היא תתהלל- זה דורו של ר' יהודה בר עילאי. מה מיוחד בדורו של ר' יהודה? שהיו שישה אנשים מתעטפים בטלית אחת ולומדים תורה. מה היה בדור חזקיה שעליו אמרו הבל היופי? חזקיה הניח חרב בבית המדרש ואמר שמי שיצא יידק ואכן מדן ועד באר שבע לא מצאו תינוק ותינוקת שאינם בקיאים בהלכות טומאה וטהרה. אומרת הגמרא שבדור זה הסתפקו במועט והיו מגדלים לפרנסתם עגלה ושני צאן ולא יותר. אומר הנביא: "יְהִי בַיּוֹם הַהוּא יְהִי כֵל מְקוֹם אֲשֶׁר יְהִי שֵׁם אֶלְף יָגוֹן בְּאֶלְף פֶּסֶף לְשִׁמְיֵר וְלְשִׁיט יְהִי". מסביר רש"י: שהיו מניחים את הגפנים והכרמים למרות שהיו שווים ממון רב והיו עוסקים בתורה. ועל זה אומרת הגמרא, 'הבל היופי'- שלא הצריכו עצמם מספיק.

היא תתהלל- זה דורו של ר' יהודה שהיו בעוני גדול ועשו ענייני העולם הזה מהם והלאה ועסקו בתורה במסירות נפש גדולה. זה הכוונה 'אישה יראת ה' היא תתהלל', כאשר אדם ישים ענייניו בצד למען התורה הקדושה, זו יראת שמיים אמיתית. כמובן ששלמה לא כיוון בדבריו: 'הכל הבל' על בתי המקדש חלילה, אלא כיוון לתכלית הנרצת: "סוף דָּבָר הַכֵּל נִשְׁמָע אֶת הַאֱלֹהִים יִרָא וְאֶת מְצֻתָיו שָׁמֹר כִּי זֶה כָּל הָאָדָם". אדם שמחובר יתר על המידה לעולם הזה, ירגיש חסר בשלמות הנרצת ועלול להביא לחורבן. זה עניין המצווה לצאת מדירת קבע לדירת עראי, כאשר יצליח אדם להשתלם באותה יראה, אז יזכה לשמחה השלימה.

כאשר היו ישראל בגלות המדבר, זכו לדרגה גבוהה ששכינה בתוכם והיו מקבלים משוב משמיים על מעשיהם יום למחרת ולפי מיקום ירידת המן היו יודעים אם מתוקנים מעשיהם. נמצא, שהגלות אמורה לעזור להגיע לתכלית ואין סתירה בין גלות לשמחה. רק שהגדרה אצלנו אינה נכונה. אם אדם מבין שהעולם הזה הוא העיקר, הוא לא מבין מדוע צריך גלות בסוכה ונשאר לישון במיטה.

אהרון הכהן, מלמד אותנו מהי יראת השם אמיתית. כאשר הוא עושה את העגל, הוא מבין שמסכן הוא את עצמו וחיי העולם הבא שלו ואפילו מסכן את ילדיו והכל עבור כלל ישראל. אהרון מניח שיקולים אישיים בצד לטובת ישראל והקב"ה.

אומר הסבא מקלם, כל אחד מאיתנו ברור לו שיש לו ערמות של מצוות והוא 'מסודר'. אבל כאשר יגיע לאחר מאה ועשרים עלול לגלות שהכל ריק ויתפלא היכן המצוות שלו. ישיבו לו, שכל מה שעשה, עשה למען עצמו ולא למען השם. המצוות שלנו צריכות להיות לפי רצון הבורא יתברך ולא לפי רצוננו האישי. לכן, גם כאשר לא כ"כ מסתדר לנו עשיית המצווה, עלינו להתאמץ עליה.

אדם צריך לדעת להתבונן במעשיו ולבחון מה רצון השם. אם לדוגמה יש לו אישה בהריון ביום כיפור, לא יחפש עבודה הקלות לאכול בכדי שהוא יהיה בבית הכנסת. ייתכן ורצון השם הוא, שאשתו תצום ובעבור זה הוא אמור להתפלל בבית ולסייע לה. את האמת נדע רק לאחר אריכות ימים ושנים, שם יראו לאדם אם עשה מעשיו לשם שמיים.

חג הסוכות בא לומר לנו, שזוכה לשמחה רק כאשר נצא מהעולם הזה (דירת קבע) לעולם עראי (סוכה), דווקא לאחר שהתקדשנו והתנקנו בראש השנה ויום הכיפורים, עכשיו הנשמה שלנו יכולה לשמוע מה השם רוצה. אדם שלא שמח בחג, איבד את התכלית. ואם עדיין הוא יושב וטוען, 'חס לי', הוא עדיין לא הבין את מהות החג ומהי השמחה, הוא עדיין מחפש את הרצון האישי לו. וגם אם נשלב בין הרצון שלנו לשל הקב"ה, כבר אמרה הגמרא: 'הבל היופי', אין זה מספיק.

אם כן, פתחנו ואמרו שסוכות הוא שורש קבלת התורה, התורה זה לצאת מדירת קבע, להשתחרר מהעולם הזה כי רק כך ניתן לזכות לתורה. אין דרך אחרת לקבל את השמחה, אלא רק כאשר נשתחרר מחיי העולם הזה. מעלה זאת היא גבוהה מאוד, אבל עלינו להיכנס לפרופורציה ונלמד שעלינו למסור נפש על כל שעת לימוד שיש לנו ועל כל מצווה שבאה לידינו.

חג הסוכות אמור לתת לנו כוחות ולהרים אותנו ע"י השפעת החסדים האין סופיים של הקב"ה עלינו. עלינו לדעת להשקיע בתורה והמצוות ולא באבנים וברזלים. רבנו הקדוש, היה עשיר מופלג ובכל זאת בשעת פטירתו הרים ידיו ואמר, שלא נהנה מהעולם הזה אפילו באצבע קטנה.

זה העומק של חג הסוכות, אדם יכול לבנות בית כנסת (מקדש מעט) וזה לא יהיה רצוי לפני השם אם הוא הוא עושה זאת למען עצמו ושמו. לכן מכאן ולהבא, נקבל על עצמנו לבדוק את המעשים שלנו ולוודא שאנו עושים אותם לרצון הבורא ולא לכבוד עצמנו.

חג שמח.